

Pastorale uitdagingen voor de *nieuwe* parochie

Inleiding

Deze tekst formuleert een aantal concrete suggesties om de pastoraal in de nieuwe parochie open en krachtig te maken. Welke stappen kunnen we doen om de gewone pastoraal een missionair en initiërend elan te geven? Welke pastorale aanpak plaatst de hervorming van de structuren in dienst van de evangelisatie? Natuurlijk bepalen ook administratieve, logistieke, financiële en organisatorische keuzes mee de vitaliteit van de pastoraal, maar hier beperken we ons tot de verkondiging, de liturgie en de diaconie. Er valt veel voor te zeggen om ook de pijler 'gemeenschapsopbouw' daaraan te verbinden. We hebben ervoor gekozen hem in de drie andere kernopdrachten te verweven.

De tekst is op de eerste plaats een handreiking voor de moderator van de nieuwe parochie. Hij verwoordt immers een perspectief voor de parochiepastoraal en laat zo toe om na te denken over de opdracht en de samenstelling van de nieuw op te richten parochieploeg. Die wordt namelijk niet samengesteld op basis van loutere 'lokale vertegenwoordiging', maar bestaat uit mensen die goed zicht hebben op de kernopdrachten van de parochie vandaag. Tegelijk reiken deze suggesties de nieuwe dekenale ploegen een begeleidingsopdracht aan. Het is immers aan de dekenale ploeg om, in overleg met de moderatoren, de pastorale vernieuwing in de parochies te begeleiden en te ondersteunen.

We zijn er ons van bewust dat de vernieuwing van de pastoraal een proces is. Verandering gaat stap voor stap. De kunst bestaat erin aan te sluiten bij het goede dat al begonnen is en waar nodig het nieuwe aan te durven. Ten slotte: dit is een oriëntatie-tekst. Hij wil een zeker perspectief en een aantal handvatten aanreiken, geen eisen formuleren waaraan moet worden beantwoord. Het avontuur van de nieuwe parochie zal nog vele ontdekkingen en kansen aan het licht brengen waarmee we allen ons voordeel kunnen doen.

Liturgie

I. Parochie opgebouwd vanuit het vieren van de zondag

- Er is een wezenlijke band tussen de (lokale) kerkgemeenschap en de viering van de zondag en met name de viering van de eucharistie. Daar wordt de kerkgemeenschap opgebouwd, omdat ze daar verzameld en bijeengebracht wordt door de verrezen Heer Jezus. Zo wordt de nieuwe parochiegemeenschap een profetisch teken voor de wereld: ondanks alle verschil en ondanks een zekere geografische spreiding is echte gemeenschapsvorming mogelijk!
- Wil die gemeenschapsopbouwende en initiërende kracht van de liturgie voluit kunnen 'spelen', dan moet de eucharistie goed worden gevierd. Wars van elk krampachtig of steriel 'rubricisme' is het van kapitaal belang dat we ons aan de zeggingskracht van de overgeleverde ritus durven over te geven. Durven we vertrouwen dat woorden en gebaren, handelingen en symbolen mettertijd 'opengaan' en in staat zijn hun onvermoede rijkdom in telkens weer nieuwe levenssituaties te openbaren? In de nieuwe parochie zouden we – mee dankzij overleg, studie en catechese – de rooms-katholieke liturgie haar volle spreekrecht moeten geven. Op een doorleefde manier gevierd, leidt dat tot een warme en 'aansprekende' liturgie die het hart van onze tijdgenoten raakt.
- CCV Gent biedt lokaal liturgische vorming op maat aan, contacteer dieter.van.belle@ccv.be

2. De kwaliteit van de zondagseucharistie

- Verzorgde liturgie wordt gedragen door velen, waarbij ieder zijn eigen rol opneemt en niemand monopoliseert.
- De liturgie wordt missionair als ze iets uitstraalt, door haar gemeenschapskarakter en de betrokkenheid van velen. Een levendige, appellerende liturgie vergt een voldoende talrijke groep gelovigen.
- Omdat de eucharistie zelf geloofspedagogie is, is het zinvol de catechese bij doopsel, vormsel, eerste communie en huwelijk zo veel mogelijk rond de zondagseucharistie te organiseren (zie ook bij Verkondiging).
- Liturgische zang en muziek zijn, zo verwoordt het Concilie, “een noodzakelijk en integrerend bestanddeel” van de liturgie. De liturgische werkgroep besteedt er dan ook ruime en deskundige aandacht aan. Bij de groei naar de nieuwe parochie worden de koorleden, dirigenten, organisten, cantors... zorgvuldig betrokken bij de reorganisatie.
- Goed en biddend voorgaan vergt de nodige tijd en innerlijke rust. De voorganger heeft beter slechts een beperkt aantal vieringen waarin hij kan beleven wat hij doet en zegt en zo de gelovigen helpt binnen te komen in een houding van gebed. Van binnenuit ‘meegaan’ met de dynamiek van de liturgie: dat is meteen ook de echte betekenis van de ‘actieve deelname’ van de gelovigen.
- Het is een zinvolle ‘investering’ de misdienaars goed te ondersteunen, een werking uit te bouwen, evt. banden met Jokri aan te halen.
- In de liturgie van de nieuwe parochie is aandacht voor kinderen met kindvriendelijke momenten (bij de processies, het Onze Vader...), eventueel kinderopvang of kindernevendienst en een kinder-/jeugdkoor.
- De liturgische werkgroep is geen groep die de liturgie ‘maakt’ (teksten zoekt, liturgische scenario’s uitschrijft...), maar die wat hierboven vermeld is, bewaakt en mee mogelijk maakt. De groep stippelt het parochiaal liturgisch beleid uit en voorziet in eigen liturgische vorming. Hij zorgt mee voor goede communicatie over de liturgie, zet samenwerking op voor de groei naar één parochie en voor bijzondere vieringen en slaat bruggen met de catechistenploeg in functie van een vernieuwde beleving van de zondag (zie ook bij Verkondiging).

3. Andere liturgische vieringen

• Weekdagliturgie

- Er is niet in alle kerken van de nieuwe parochie een weekdageucharistie mogelijk. Kerken die wel nog voor liturgisch gebruik bestemd zijn, blijven voluit oorden van gebed. Daarom zijn ze in principe open. Ze ogen verzorgd en getuigen van een stemmige sfeer, met een inrichting (verlichting, kaarsen, iconografie, intentieboek...) die passanten en bezoekers uitnodigt tot persoonlijk gebed.
- In die kerken wordt op regelmatige basis – naar gelang de mogelijkheden en de noden of bijvoorbeeld op een marktdag – het getijdengebed gebeden. Het concilie beklemtoont dat het getijdengebed, waarvan het morgen- en avondgebed de belangrijkste diensten vormen, een

gebed van het volk Gods is. Daarnaast is het goed tijdens de week ook andere gebedsvormen aan te bieden: eucharistische aanbidding, rozenkrans, gebedsviering in de sterke tijden, ...

- Doopsels

- Omdat het over een initiatiesacrament gaat, worden doopsels in principe gevierd in kerken waar de gemeenschap op zondag samenkomt voor de eucharistie. Af en toe dopen in de eucharistie verdient aanbeveling. Ook dan kan het met enkele dopelingen samen, maar zeker wanneer – eveneens op zondag – buiten de eucharistie wordt gedoopt, opteren we in de regel voor een gemeenschappelijke doopviering om het gemeenschapskarakter van het gebeuren te valoriseren. In de context van de nieuwe parochie wordt het allicht haalbaar die vieringen ook liturgisch-muzikaal goed te verzorgen (organist, cantor, koortje...).
- Een uitgewerkt sjabloon van doop in de eucharistie (met verantwoording) vind je via <https://sites.google.com/a/ccv.be/ccv-in-het-bisdom-gent/home/pastoraal-bij-het-doopsel>.

- Uitvaartliturgie

- Een katholieke uitvaart vindt in de kerk plaats. Wanneer de overledene na de kerkdienst wordt gecremeerd, kan in het crematorium nog een kort afscheidsgebed – analoog aan dat op het kerkhof – worden gebeden.
- De uitvaartliturgie kan in een woord- en gebedsdienst of in een eucharistie worden gevierd. In een woord- en gebedsdienst kunnen ook door de bisschop gemandateerde gebedsleiders voorgaan. De keuze tussen beide vormen gebeurt in gesprek tussen de pastorale verantwoordelijken en de familie. Bepalend daarbij is de vertrouwdheid van de overledene en de nabestaanden met de eucharistie.
- De ICLZ gaf het bruikbare Uitvaartliturgie in een woord- en gebedsdienst uit met concrete modellen.

- Verzoenings sacrament

- Christenen vieren in woord en teken de barmhartigheid van God en de verzoening. Het is goed dat er in de parochie geregeld een gezamenlijke viering plaatsvindt met gelegenheid tot het ontvangen van het sacrament van de verzoening.

Diaconie

I. Uitdrukking van het diepste wezen van de Kerk

Niet minder dan de catechese en de liturgie is de diaconie eredienst in de volle zin van het woord. Wanneer we omzien naar de gekwetste mens, keren we ons hart naar de Heer.

Diaconie mag niet het kleine broertje van de liturgie en de catechese worden. Alleen is kwaliteit belangrijker dan kwantiteit. Het komt erop aan tekens te stellen en gist in het deeg te zijn. Daarom mag diaconie niet worden uitbesteed aan (semi-)externe groepen of organisaties en is het goed dat een of enkele concrete projecten vanuit het hart van de parochie worden gedragen.

- In kerkelijke samenkomsten zou steeds iets van een passie voor de mens in nood ervaarbaar moeten zijn.
- Omgekeerd dient er zorg te zijn voor de gelovige inbedding van de diaconie, bijvoorbeeld door geloofsvorming voor de medewerkers en door zorg te dragen voor hun liturgisch leven en gebedsspiritualiteit. Of door in alle vrijheid een liturgisch of catechetisch aanbod aan een diaconaal initiatief te koppelen (vb. een gebedshoekje in het parochiaal sociaal centrum).
- De diaconie is een bevoorrechte weg van contact en samenwerking met minder en niet kerkelijke mensen.

- Catechese en liturgie hebben oog voor de diaconale dimensie.

- De catechese laat jong en oud kennismaken met het sociale dienstwerk van de Kerk.
- In de eucharistie kan men in de voorbede inspelen op de actualiteit, bij het aanbrengen van de gaven kunnen ingezamelde producten naar voren gebracht worden, de collecte kan onze verbondenheid met de arme tastbaar uitdrukken, ziekencommuniedragers kunnen van aan het altaar worden gezonden.

- Het dienstwerk van de diaken concentreert zich in het bijzonder op de mens in nood. Hij bezielt en leidt de diaconie van de geloofsgemeenschap.

- Maar ook assisteert hij op zondag de priester aan het altaar om de verzamelde gemeenschap op de wereld van de minsten te betrekken.
- En in de verkondiging staat hij er garant voor dat de gekwetste mens niet wordt vergeten.
- Een recente nota omschrijft de betekenis en de invulling van het ambt van de diaken in het bisdom Gent. Op te vragen via Jaak Pauwels: ja-pa@skynet.be.

2. Een veelzijdige opdracht

- Broederlijkheid

Geen zorg voor de wereld zonder fraterniteit onder de gelovigen. Ze is de manier waarop de belofte van een nieuwe wereld hier en nu reeds, zij het in alle voorlopigheid, wordt gerealiseerd. Mogelijkheden bij de samenkomst op zondag:

- Ontmoeting voor of na de eucharistie
- Georganiseerd vervoer voor ouderen en zieken, zeker vanuit de periferie waar geen eucharistie wordt gevierd
- Bij de voorbede: intenties vanuit de zorgen en noden van de parochianen
- Ziekencommunie, vertrekkend vanaf het altaar
- Even contact nemen wanneer de kerkstoel van 'een vertrouwd gezicht' leeg blijft
- Een kaartje, door de gemeenschap getekend, voor zieken en ouderen

- Gastvrijheid

Een diaconale parochie is een parochie met open deuren, in het bijzonder voor de armen in de vele betekenissen van het woord.

- De dragende ploegen in de parochie vragen zich geregeld af: worden de armen bereikt, welkom geheten en betrokken?

- Om vriendschap met de armen te sluiten, moet de parochie zich een spiritualiteit van de 'armen van geest' eigen maken. Alleen wie zichzelf ten diepste arm weet, wordt broeder van de arme.

- Solidariteit

De parochie engageert zich ook daadwerkelijk voor de armen en zwakken. Maar keuzes dringen zich op.

- Een ziekenzorgkern, die zich bijzonder naar zwaar zieken en vereenzaamde hoogbejaarden richt, is onontbeerlijk.
- Ook een ploeg rouwbegeleiders is essentieel.
- Om armen en vreemdelingen, in het bijzonder vluchtelingen nabij te zijn, is een ploeg sociaal bewogen vrijwilligers noodzakelijk. In vele parochies is al een welzijnsschakel of een Sint-Vincentiusvereniging actief. Naast materiële steun, zijn altijd ook een luisterend oor en een plek om op adem te komen van belang.

- Deelname aan de strijd voor gerechtigheid, vrede en behoud van de schepping

Veel lijden heeft een maatschappelijke en zelfs een mondiale component. Nationale en internationale kerkelijke organisaties – Welzijnszorg, Broederlijk Delen, Caritas Internationaal, Missio, Pax Christi... - vervullen hier een rol.

- De parochie steunt hen, bij voorkeur vanuit één werkgroep die het geheel van dergelijke steun behartigt.
- Ook sensibilisering is van belang, in groeiende mate ook voor het ontwikkelen van een ecologische spiritualiteit en een ecologisch verantwoord parochiaal beleid. We waken erover de Bijbelse motivatie daarbij niet te laten ondersneeuwen.

3. Samenspel van territoriale en categoriale pastoraal

In de nieuwe parochie wordt waar mogelijk gezocht naar samenspel en wisselwerking tussen territoriale ('de parochie') en categoriale ('organisaties en voorzieningen') pastoraal.

- Het is een goede zaak dat de kerkelijke aanwezigheid op een bepaalde plek in 'eenheid' gestalte krijgt.
- Bovendien doet zich in de zorgsector een groeiende 'vermaatschappelijking van de zorg' voor: mensen verblijven almaar korter in residentiële voorzieningen en er is een groeiend aanbod van thuiszorg op maat. Het is goed dat de pastorale aandacht vanuit de kerkgemeenschap een zekere continuïteit kent, of de zieke/oude mens nu in opname, dan wel thuis is.

Die samenwerking tussen territoriale en categoriale pastoraal wordt ook 'ketenzorg' genoemd. Info bij jan.michels@ccv.be

Verkondiging

I. Missionair en initiërend

Al verscheidene jaren werken we in ons bisdom aan een meer missionaire en initiërende catechese en verkondiging. Dat betekent dat we er niet langer van uitgaan dat wie met de Kerk in contact komt, vertrouwd is met het christelijke leven. Daarom...

- stellen we mensen de elementaire bouwstenen van het geloof voor ('eerste verkondiging' en 'kerygma').
- bieden we hen een traject aan waarin ze al meedoende kunnen proeven van alle aspecten van het christelijk leven ('initiatie').
- staat een geest van vrijheid, hartelijk onthaal én vrijmoedig getuigenis centraal. Beleving is belangrijker – en in elk geval eerder – dan kennisoverdracht.
- is de Schrift voor de catechese de belangrijkste bron van geloof. Daarmee hangt samen: thuishkomen in het dialoog-karakter van het christelijke gebed en van de liturgie.

2. Volwassenencatechese onontbeerlijk

Vandaag ontdekken (of herontdekken) meer en meer volwassenen het geloof. Bovendien vergt het binnenkomen in het christelijke leven een proces van rijping en omvorming die nooit ophoudt. Daarom vinden we in de nieuwe parochie de volgende initiatieven:

- Het catechumenaat.
  - De nieuwe parochie is in principe in staat een catechumeen te begeleiden. Een catechumeen is een volwassene die via een aantal liturgische stappen en een catechetisch traject tot de sacramentele initiatie wordt gebracht. De catechese helpt de nieuweling innerlijk aan te sluiten bij het geloof dat in de riten wordt gevierd.
  - Wanneer zich een volwassen doopkandidaat aandient, neemt men contact met de diocesane verantwoordelijke voor het catechumenaat, peter.vande.vyvere@ccv.be. In overleg wordt een aangepast catechumenaal traject uitgetekend: een samenspel van diocesane en vooral parochiale initiatieven. Er wordt een persoonlijke begeleider ('doopborg') uit de parochie aangesteld die de doopkandidaat van dichtbij volgt en begeleidt. Eventueel is er lokaal ondersteuning van een dekenale contactpersoon die ook in de diocesane adviesraad zitting heeft.
- Gemeenschaps catechese op zondag.
  - Het zou mooi zijn mocht zo'n initiatief minstens twee keer per jaar (bv. begin van de advent en begin van de veertigdagentijd) in de nieuwe parochie plaats kunnen vinden. Het is een catechese, aansluitend bij de zondagsviering, waarop iedereen uitgenodigd is. Centraal staan de lezingen van de dag of de sterke tijd van het jaar. Ingrediënten zijn: gastvrij onthaal, luisteren naar de Schrift, samen zingen, werkwinkels voor kinderen en volwassenen met liefst ook een echt intergenerationeel aanbod, eucharistie vieren en gezellig samenzijn.
  - CCV Gent werkte modellen uit die digitaal te downloaden zijn.
Zie <https://sites.google.com/a/ccv.be/ccv-in-het-bisdom-gent/home/catechese-op-zondag>

- Andere vormen van volwassenen-catechese.

- Het WeG-project (Jonge Wijn, Opnieuw beginnen, Kom en zie), een catechesereeks voor groepjes volwassenen, is helemaal geënt op de Schrift. Info via marc.peersman@ccv.be.
- De reeks Ontmoetingen bestaat uit vier avonden die (liefst) bij een gezin thuis plaatsvinden en is opgebouwd rond evangelische ontmoetingsverhalen. De methode schept kansen om op een gemoedelijke, frisse manier het abc van het geloof te ontdekken. Meer info via <https://sites.google.com/a/ccv.be/ccv-in-het-bisdom-gent/home/ontmoetingen>
- Bijbelgroepen, gezinsgroepen

- Huwelijkscatechese.

De uitdaging voor de nieuwe parochie bestaat erin de huwelijksvoorbereiding meer initiërend te maken. In ons bisdom lopen experimenten met een missionaire methode van huwelijksvoorbereiding uit het Franse bisdom Versailles. Het materiaal wordt vertaald en er wordt vorming over opgezet. Meer info bij piet.raes@ccv.be.

3. De bestaande pastorale bij de initiatiesacramenten voor kinderen een missionaire wending geven

- Als algemene oriëntatie betekent dat een welbegrepen 'relativering' van de eerste communie- en vormselcatechese die zich exclusief op de kinderen richt:
  - lange trajecten van voorheen korter en soberder maken
  - én de integratie ervan in een – intergenerationele – catechese voor het jonge gezin, gericht op het christen worden, aansluitend bij het leven van de geloofsgemeenschap.
- Een sterkere uitbouw van het begin van het initiatietraject, namelijk de doopcatechese (die eigenlijk volwassenencatechese is). Het opzetten van een catechetisch traject voor doopouders – inclusief een werkelijke kennismaking met de geloofsgemeenschap – vormt een prioriteit.
- Impulsen voor een missionaire en initiërende omvorming van de pastorale bij de initiatiesacramenten:
  - catechese op zondag organiseren, aansluitend bij en inspeland op de eucharistie van de geloofsgemeenschap – een apart circuit is onvruchtbaar
  - met het kerkelijk jaar als fundamenteel 'lees- en belevingsrooster'
  - De 'eerste communie-tocht' en de 'vormseltocht' vormen een beproefde methodiek van intergenerationele catechese in de schoot van de parochie. Materiaal voor beide kan ontleend worden in het catechetisch documentatiecentrum. Info via dirk.goossens@kerknet.be.
  - gezinnen met dopelingen, vormelingen en eerste communicanten (bv. als keuzeactiviteit) laten aansluiten bij de gemeenschaps catechese op zondag
  - ouders uitnodigen op bestaande initiatieven van volwassenencatechese
  - kinderen en ouders deel laten nemen aan liturgische, diaconale en catechetische initiatieven van de parochie (vb. eerste communietraject samenspel tussen school, gezin en parochie)
- Ook de jongerenpastorale kan tijdens en na de initiatiesacramenten een verkondigende rol opnemen. Er zijn twee soorten jongerenpastorale werkingen:
  - Allereerst de misdienaarswerkingen, die al kunnen starten vanaf zeven jaar (na de eerste communie). Een misdienaarswerking kan meer behelzen dan een beurtrol voor misdienaars:

het is aan te raden om enkele keren per jaar samen een activiteit te organiseren zodat de misdienaars elkaar kunnen leren kennen en inspireren. IJD organiseert vorming op maat voor misdienaars(werkingen); neem hiervoor contact op met Tim Vanmechelen (tim.vanmechelen@ijd.be).

- De andere jongerenpastorale groep is de Jokri- of plusserswerking. Dit is een jeugdbeweging die van start gaat na het vormsel. Jokrigroepen komen maandelijks of om de twee weken samen om samen te spelen, bezinnen, vieren... Extra dimensies aan de Jokrigroep kunnen zijn: een jongerenkoor, een vormelingenwerking, een Taizégroep... Meer info over Jokri bij Charlotte Braeckveldt (charlotte.braeckveldt@ijd.be).

- Achtergrond- en werkmateriaal hiervoor:

- Twee belangrijke brochures:
  - De sacramenten van de christelijke initiatie bij kinderen en jongeren vandaag. Oriëntaties voor een missionaire vernieuwing, Licap, 2013
  - en speciaal voor het vormsel: Pastoraal bij het vormsel. Catechese en gemeenschap, Licap, 2010.
- De website van CCV-Gent biedt bijkomende achtergrondinformatie over doopsel- en vormselpastoraal vanuit de diocesane vormingen die daarover de jongste jaren plaatsvonden. Zie <https://sites.google.com/a/ccv.be/ccv-in-het-bisdom-gent>
- Op basis van de brochures en op basis van dit materiaal kan op dekenaal niveau vorming voor beleidsmensen en catechisten worden opgezet.